
ANNALS
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN – POLONIA

VOL. XXI, 1

SECTIO K

2014

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

НАТАЛЯ ЯКОВЕНКО

*Перспективи зовнішньої політики України з огляду
на результати парламентських виборів 2012
в оцінках оглядачів*

РЕЗЮМЕ

В статті представлено оцінки ЗМІ, спостерігачів міжнародних організацій, провідних політиків щодо перебігу парламентських виборів 2012 року в Україні, висунуто прогнози стосовно подальшого зовнішньополітичного курсу новообраної Верховної Ради.

Ключові слова: парламентські вибори, екзит-пол, порушення, міжнародні спостерігачі, Верховна Рада, євроінтеграція

Виборчій системі будь-якої країни належить провідна роль у формуванні органів державної влади, оновленні політичної еліти, легітимізації влади та відображенні громадських настроїв. З ухваленням Конституції незалежної України 28 червня 1996 р. відбулися кардинальні зміни у розвитку і функціонуванні виборчої системи нашої держави, що передусім пов'язано з трансформацією електоральних відносин. Вибори стали альтернативними, чим забезпечили відкриту політичну конкуренцію; була повністю демонтована партійна монополія, не фіксується право висувати кандидатів за однією політичною силою

та ін. Принципи демократичного виборчого права закріплені ст. 71 Конституції України від 1996 р.¹

З набуттям незалежності виборче законодавство формувалося з розвитком електорального поля та політичних сил, зацікавлених в реформуванні і трансформації. Так, правове поле функціонування виборчої системи в незалежній Україні регламентували прийняті в 1993, 1997, 2004, 2011 рр. закони «Про вибори народних депутатів України»².

Результати кожних виборів являють відображення взаємодії суб'єктів електорального поля. З одного боку, це політичні сили, їхня воля, вміння організуватися, ресурси, лідери, менеджери, з іншого – виборці з певною культурою, настроями, стратифікацією та ін.

28 жовтня 2012 р. в Україні відбулися чергові парламентські вибори. Згідно з затвердженими ЦВК підсумками голосування, переможцями виборів стали п'ять партій:

Партія регіонів – 30,00% (6 116 746 виборців)

«Батьківщина» – 25,54% (5 209 090 виборців)

УДАР – 13,96% (2 847 979 виборців)

КПУ – 13,18% (2 687 269 виборців)

«Свобода» – 10,44% (2 129 933 виборців).

Згідно таких підсумків, місця в парламенті за партійними списками в багатомандатному державному окрузі отримали:

Партія регіонів – 72 мандати

«Батьківщина» – 62 мандати

УДАР – 34 мандати

КПУ – 32 мандати

«Свобода» – 25 мандатів³.

Сучасна кампанія відрізнялася від попередніх тим, що в законодавстві сталися зміни, які повернули до виборчої системи так званий мажоритарний компонент. Вперше з 2002 р. вибори були проведені за змішаною системою – 225 депутатів обирали за партійними списками і стільки ж за мажоритарною системою в одномандатних округах. Завдяки цьому виборці одержали змогу обирати не тільки партії, а й реальних представників своїх інтересів. Варто зазначити, що змішаний тип виборчої системи є одним з трьох типів за класифікацією виборчих систем, запропонованою А.О. Білоусом⁴.

¹ Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996, К.: Преса України, 1997. – с. 27.

² Закон України Про вибори народних депутатів України від 17.11.2011 № 4061-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 10-11.

³ http://tsn.ua/vyboory_2012/cvk-ogolosila-ostatocni-rezultati-vivoriv-2012.html

⁴ Білоус, А. О. 1993. *Політичні об'єднання України*, К. : Україна. – с. 35–41.

Навколо оцінки організації та перебігу виборчого процесу впродовж досить тривалого часу точаться дискусії, висловлюються різні думки, часом абсолютно протилежні.

Загальна оцінка, що найчастіше висвітлюється в ЗМІ, свідчить про те, що попри низку негативних прогнозів вибори пройшли демократично, досить спокійно, без явних порушень та надзвичайних ситуацій. Серед тих порушень, що все ж таки мали місце, зазначається їхній невіршальний та незначний характер. Прем'єр-міністр Микола Азаров в моменти оголошення екзит-полів запевнив, що міжнародні спостерігачі не мають претензій до українських виборів. Українське Міністерство закордонних справ також заявило, що більшість міжнародних спостерігачів позитивно оцінили процес голосування та підрахунку голосів на виборах до Верховної Ради. Водночас міжнародні спостерігачі в цілому висловили задоволення тим, як пройшла виборча кампанія.

Наприклад, на думку спостерігача з Російської Федерації члена Громадської палати РФ Сергія Маркова, відповідність стандартам була навіть вищою, ніж в деяких європейських країнах. Не побачили суттєвих порушень спостерігачі від СНД та ГУАМ.

Безпосередньо в день голосування декілька виборчих дільниць в Києві відвідали посол США в Україні Джон Теффт та американський конгресмен Девід Драйер, які подивилися на роботу виборчих комісій і залишилися особливо задоволеними кількістю виборців, що виявили свій громадський обов'язок.

Водночас лунали і протилежні думки, було оприлюднено якісно іншу інформацію, негативні оцінки й погані враження. Голова комітету виборців України (КВУ) Олександр Черненко вважає, що велика кількість порушень на виборах стає нормою для України. Найбільш проблемними щодо порушень О. Черненко назвав Київську, Одеську, Черкаську області та місто Київ.

При цьому міжнародні місії спостерігачів зафіксували достатньо багато порушень впродовж парламентських виборів в Україні. Про це заявив посол Євросоюзу в Україні Ян Томбінський. «Думаю, що буде дуже важливим, як Центральна виборча комісія реагуватиме на всі заяви щодо виборчих порушень, тому що саме це покаже, чи є інститути, відповідальні за проведення виборів, інститутами демократичної держави. ... пізніше всі політичні спостерігачі мають оцінити, наскільки ці порушення могли вплинути на кінцевий результат виборів»⁵, – зазначив Томбінський.

Представники місії європейської мережі організацій зі спостереження за виборами ENEMO заявили, що парламентські вибори в Україні були конкурентоспроможними, але відзначені низкою адміністративних порушень, підкупом виборців і тиском на журналістів. Нинішні парламентські вибори в Україні супроводжувалися навіть більшою кількістю порушень, ніж попередні парламентські та президентські вибори, вважають в місії спостерігачів ENEMO.

⁵ http://gazeta.ua/articles/politics/_posol-es-pomitiv-na-viborah-bagato-porushen/463778

«Ми спостерігали за виборами 2006 та 2007 років в Україні. Можна зазначити, що на цих виборах порушень було більше», – сказав голова місії ENEMO Пітер Новотни. При цьому він припустив, що така ситуація пов'язана зі змінами у виборчій системі. Серед найбільш серйозних порушень голова місії назвав купівлю голосів, «каруселі», доставку виборців на автобусах. П. Новотни також зазначив, що на деяких виборчих дільницях давали один бюлетень замість двох, а на одній дільниці спостерігачі зафіксували позначку «вибув» навпроти ВО «Свобода». На окремих дільницях помічено використання чорнил, що зникають. Новотни розповів, що в Києві десятки людей не знайшли себе в списках, хоча отримали запрошення на вибори⁶. Місія ENEMO підготувала два звіти щодо перебігу виборчої кампанії, свої висновки та рекомендації.

Спостерігачі від ОБСЄ в попередньому звіті звернули увагу на зловживання адмінресурсом на парламентських виборах в Україні, відсутність збалансованого висвітлення кампанії в ЗМІ та вплив економічних груп на політичну обстановку. При цьому вони зазначили, що результати парламентських виборів можуть негативно вплинути на українсько-європейські стосунки⁷.

Спостерігачі ПАРЕ відзначили «олігархізацію» виборчого процесу, спостерігачі від Європарламенту виявили стурбованість відсутністю прозорості фінансування політичних партій в Україні.

Важливими для України є оцінки виборчого процесу, висловлені окремими державами. Республіка Польща, наприклад, вважає, що вибори Верховної Ради не повністю відповідали демократичним стандартам. Про це йдеться в повідомленні прес-служби Міністерства закордонних справ Польщі. «Процес виборів був пов'язаний з різними видами порушень, зокрема використанням адміністративного тиску, відсутністю прозорості фінансування політичних партій і обмеженням доступу до ЗМІ для незалежних і опозиційних кандидатів», – відзначили у Польщі. «Таким чином, виборчий процес не повністю відповідає демократичним стандартам», – сказано в ньому⁸. При цьому МЗС Польщі вважає, що українцям була надана можливість голосувати за різні політичні партії. Польща сподівається, що українська влада продовжить проведення необхідних реформ, включаючи реформу системи правосуддя та дотримання прав людини та основних свобод для наближення України до європейських стандартів.

Місія спостерігачів Канади також заявила, що парламентські вибори в Україні не повністю відповідали міжнародним стандартам. Про це під час прес-конференції зазначила голова місії, сенатор канадського парламенту Рейнелл Андрейчук. «Ми можемо говорити про те, що в день виборів спостерігалися деякі відхилення й порушення в низці сфер, що підриває повністю справед-

⁶ <http://photo.unian.net/ukr/detail/446988.html>

⁷ <http://ua.korrespondent.net/ukraine/politics/1415981-spостерigachi-obse-ci-vibori-svidchat-pro-zgortannya-demokratiyi-v-ukraini>

⁸ <http://www.rbc.ua/ukr/top/show/zatyaguvanie-s-obyavleniem-resultatov-vyborov-2012-v-ukraine-05112012082100>

ливий вибір громадян України», – заявила голова місії. Однак, за словами Р. Андрейчук, зафіксовані порушення «не мають губного впливу на демократичне волевиявлення»⁹.

Президент Європарламенту Мартін Шульц, в свою чергу, шкодує з приводу недоліків, які були виявлені під час виборів. Він зазначив, що ці вибори мали вирішальну роль для майбутнього напрямку України і для відносин між Києвом та Європейським Союзом. «Відзначаючи попередні висновки міжнародних спостерігачів від місії БДПП/ОБСЄ, я шкодую, що багато недоліків затьмарили голосування. Я стурбований браком рівності участі серед політичних сил, викликаних, серед інших причин, зловживанням адміністративними ресурсами», – сказав М. Шульц¹⁰.

Президент Європарламенту також зазначив, що самої кампанії і фінансуванню партій не вистачало прозорості, висвітлення в ЗМІ було на користь правлячої партії, а той факт, що видні опозиційні діячі позбавлені свободи, кинуло тінь на процес виборів. «Але я вітаю той факт, що в день виборів обстановка була спокійною і мирною, і що голосування та підрахунок голосів були оцінені позитивно. Я також вітаю високу явку на виборах», – заявив Шульц, зауваживши, що вибори «наочно продемонстрували існуючі виклики для тендітних демократичних інститутів в Україні», і наголосив, що Європейський Союз «повинен зберегти свою критичну взаємодію з цією країною і допомогти їй зробити необхідні реформи». «Я дуже сподіваюся, що Україна буде робити кроки, які дозволять їй і Європейському Союзу вийти з глухого кута у двосторонніх відносинах. Вони повинні вирішувати проблеми верховенства права та незалежності судової влади»¹¹, – сказав Шульц.

Генеральний секретар НАТО прийняв до відома оцінку міжнародної місії спостерігачів за парламентськими виборами в Україні та наголосив, що Київ, прихильний до принципів демократії, є важливим чинником євроатлантичної стабільності. Вітаючи високу явку виборців на цих парламентських виборах, А.Ф. Расмуссен повідомив, що розуміє стурбованість, висловлену міжнародною місією спостерігачів в її висновках щодо проведення парламентських виборів в Україні. «Ці попередні висновки підкреслюють змішану картину з кількома недоліками, включно з відсутністю рівних умов для ведення кампанії, а також те, що деякі аспекти передвиборчого періоду є кроком назад у порівнянні до недавніх виборів», – зазначив він.

А.Ф. Рамуссен знов запевнив, що Україна є для НАТО важливим партнером. «Незалежна, суверенна та стабільна Україна, твердо прихильна до демократії, верховенству права, є ключем для євроатлантичної безпеки. Альянс

⁹ <http://vcourse.ua/politics/otkazalis-priznat-vybory-v-ukraine-polnostyu-chestnymi.html>

¹⁰ http://ipress.ua/news/prezydent_yevroparlamentu_sturbovany_zlovzhyvannyam_adminresursu_pid_chas_vyboriv_v_ukraini_10453.html

¹¹ http://ipress.ua/news/prezydent_yevroparlamentu_sturbovany_zlovzhyvannyam_adminresursu_pid_chas_vyboriv_v_ukraini_10453.html

готовий надавати подальшу допомогу Україні в її реформах», – заявив генсек НАТО¹².

Водночас в Україні здивовані негативними оцінками перебігу виборчого процесу в Україні, які пролунали з боку Держдепартаменту США та держсекретаря Г. Клінтон. «Ми здивовані різко негативними оцінками виборчого процесу на абсолютно всіх його стадіях, що висловлені представниками Державного департаменту США та особисто держсекретарем Гіларі Клінтон. Нам не зрозуміло, на даних з яких джерел обґрунтовували свої оцінки американські партнери, зокрема такі, що стверджують, що офіційні результати, оголошені Центральною виборчою комісією, начебто протирічать результатам екзит-полів», – сказано в повідомленні прес-служби МЗС України.¹³ В повідомленні йдеться, що міжнародні спостерігачі не зафіксували системних порушень на виборах в Україні, більш того, «жодна з місій міжнародних спостерігачів не фіксувала спроби фальсифікувати результат народного волевиявлення».

Г. Клінтон висловила стурбованість тим, що міжнародним спостерігачам не дозволили бути присутніми під час підрахунку голосів в дільничних виборчих комісіях. «Однак саме таким є положення закону, який був прийнятий разом партіями правлячої більшості та опозиції. При цьому пані Клінтон не оминає такого моменту, що представники всіх політичних сил могли слідкувати за підрахунком на всіх рівнях, включно з дільничними комісіями, що дозволило їм не допускати зловживань в інтересах опонентів на всіх стадіях», – наголосили в МЗС.¹⁴

В зовнішньополітичному відомстві України також висловили жаль, що Державний департамент США повністю ігнорує той факт, що опозиційні партії отримали приблизно стільки місць, скільки їм пророкували соціологи. «Ми жалкуємо, що держсекретар США намагається пов'язати політичні розбіжності, які існують у неї з українською владою відносно справи колишнього прем'єр-міністра Юлії Тимошенко, з оцінкою проведення виборів в Україні, в той час як члени партії «Батьківщина» своєю активною участю в кампанії та публічними планами діяльності у новій Верховній Раді «демонструють свою несхильність жорстко поєднувати ці питання».

«Ми також вважаємо принципово невірним, що в заяві, зробленій від імені Держдепартаменту та держсекретаря США, нічого не зазначено про позитивну динаміку співробітництва між двома державами по обом напрямкам. Ми з нетерпінням очікуємо більш об'єктивних висновків щодо виборів 28 жовтня. Одночасно уряд України разом з новим складом Парламенту працюватимуть

¹² <http://www.segodnya.ua/politics/pnews/Rasmussen-vnov-zaveril-chto-Ukraina-yavlyaetsya-dlya-NATO-vazhnym-partnerom.html>

¹³ http://gazeta.ua/article/politics/_u-mzs-zdivovani-pozicieyu-ssha-ta-ochikuyut-bilsh-ob-ektivni-visnovki-shchodo-vib/464626

¹⁴ http://gazeta.ua/article/politics/_u-mzs-zdivovani-pozicieyu-ssha-ta-ochikuyut-bilsh-ob-ektivni-visnovki-shchodo-vib/464626

над виправленням тих недоліків виборчого законодавства та практики його застосування, які викликали обґрунтовану критику міжнародних спостерігачів», – підсумували в прес-службі МЗС¹⁵.

Депутат Європейського Парламенту від Великобританії Ніколас Гріффін закликав не критикувати українську виборчу систему і не порівнювати її з європейською або з британською, оскільки вони, за його словами, теж не позбавлені недоліків. «Україна – це молода демократія. І коли мені кажуть, що тут має місце залякування кандидатів або тиск на медіа, якого начебто немає в Європі, у Великій Британії, я кажу: все це достатньо типове британській виборчій системі, яка не є досконалою. Тому, хто ми такі, щоб критикувати українську або російську виборчі системи?» – риторично запитав європарламентарій.

На питання, як зміняться відносини між Україною та ЄС, враховуючи ймовірну перемогу Партії регіонів на парламентських виборах, Гріффін відповів: «Більшість представників Європи та європейської еліти разом із США достатньо прохолодно ставляться до Росії та російського табору, тому вони критикуватимуть все, що ви робите в бік Росії. І робитимуть доти, поки не побачать тут дещо подібне до помаранчевої революції, яку самі ж оплатять». Разом з тим Н. Гріффін досить позитивно оцінив повернення України до змішаної системи виборів, оскільки вона є більш демократичною. «Звичайно, всі системи мають недоліки, але змішана система – найменше серед них»¹⁶, – вважає євродепутат.

Президент України Віктор Янукович вважає, що голосування на парламентських виборах та підрахунок голосів пройшли мирно та організовано. Про це йдеться в заяві, оприлюдненій на офіційному сайті глави держави. «Я радий, що згідно з попередніми оцінками багатьох українських та міжнародних спостерігачів, включаючи ОБСЄ, вибори з технічної сторони пройшли добре. У виборців був великий вибір серед кандидатів. Процес голосування позитивно оцінили спостерігачі», – зазначив Янукович. Він також подякував українцям за активну громадську позицію під час виборів. «Я вітаю народ України з важливим кроком у розвитку вільної незалежної демократичної держави»¹⁷, – сказав Янукович.

Президент наголосив, що українська сторона працюватиме з міжнародною спільнотою, щоб виправити виявлені спостерігачами проблеми і забезпечити подальшу демократичність майбутніх виборів. Раніше Янукович заявляв, що парламентські вибори мають стати черговим кроком до об'єднання країни та консолідації суспільства.

Посол РФ Михайло Зурабов зазначив, що радикалізація українського суспільства почала останнім часом набувати чітко окресленої форми. «Зміцнення

¹⁵ <http://www.segodnya.ua/politics/pnews/MID-V-Ukraine-udivleny-negativnymi-ocenkami-izbiratel'nogo-processa--v-Ukraine.html>

¹⁶ <http://eunews.unian.net/ukr/detail/197887>

¹⁷ http://tsn.ua/vybyory_2012/yanukovich-privitav-mudrih-ukrainciv-iz-viborami.html

позицій КПУ свідчить про запит на соціально орієнтовану політику», – наголосив він. Радикальної зміни курсу стратегічного співробітництва України та Росії в майбутньому не відбудеться, впевнений посол РФ в Києві М. Зурабов. «Партія регіонів збирається продовжувати курс Президента Януковича, а цей курс передбачає стратегічне конструктивне співробітництво між Росією та Україною»¹⁸, – наголосив посол.

Ескалація рівня конфлікту навколо Юлії Тимошенко, що вийшов на міжнародний рівень, загрожує Україні відчутними репутаційними втратами, пише The Guardian. «Критики Януковича кажуть, що Захід запізно усвідомив, які жахливі речі відбуваються в Україні з 2010 року. Міжнародні оглядачі визнають, що вибори 2010 року Янукович виграв чесно, на фоні розчарування виборців. Але з того часу, зазначають критики, він розгорнув на диво енергійну кампанію дедемократизації: влада централізується, конституція спотворюється, політичні опоненти зазнають переслідувань. Менш вільними стали ЗМІ, що раніше процвітали»¹⁹, – йдеться в статті. Але особливе незадоволення викликає «персональна атака на Тимошенко», в іншому проблеми є типовими для пострадянської країни, зазначають дипломати.

Інтеграція з Євросоюзом має стати логічним кроком після успішного проведення парламентських виборів. Директор Департаменту інформаційної політики МЗС України Олег Волошин висловив надію, що успішні парламентські вибори в Україні дають підстави сподіватися на те, що скоро Київ та Брюссель підпишуть двосторонню Угоду про асоціацію, яке містить положення про створення зони вільної торгівлі.

«Президент, уряд України і в першу чергу українські громадяни хочуть зближення з Європейським Союзом, підписання Угоди про асоціацію, яка, як ми сподіваємося, стане логічним кроком після успішного проведення виборів в Україні», – сказав дипломат. Він зазначив той факт, що в спостереженні за ходом виборів до Верховної Ради брали участь представники національних парламентів європейських країн та Європарламенту. «В кінцевому рахунку ми сподіваємося, що вже в недалекому майбутньому ви маєте ратифікувати цю угоду, і ви, повертаючись з гарними враженнями з України, матимете додатковий стимул підтримати відповідну ратифікацію після того, як ця угода буде підписана»²⁰, – зазначив Волошин.

Україна має стати поєднувальною ланкою між Росією та Європою. Євросоюзу, за словами колишнього экс-президента Єврокомісії Романо Проді, ще потрібен російський напрям. Україна останнім часом проводить більш зважену політику між Росією та Європейським Союзом, і європейській стороні слід

¹⁸ <http://ua.interfax.com.ua/news/general/124100.html>

¹⁹ “The Guardian” 2012. May 12.

²⁰ <http://www.segodnya.ua/politics/pnews/Posle-vyborov-Ukraina-poluchit-associaciyu-s-ES-MID.html>

сприяти такій тенденції, заявив экс-президент Європейської комісії, экс-прем'єр-міністр Італії Р. Проді.

«Зміцнення відносин між Європою та Росією є визначальним, але з одночасним проведенням політики з залученням України, яка має стати «мостом» між Росією та ЄС», – сказав Романо Проді у відеозверненні до Міжнародного форуму «Інновації та міжнародна інтеграція», який проходив в Вероні (Італія). За його словами, зараз необхідно «глибоко дослідити всі проблеми, найближчі та довгострокові перспективи, оскільки зрозуміло, що Європейському Союзові ще потрібний російський напрям». Проді також зазначив, що в інтересах Росії – мати тісніші відносини з Європою.

«І нашим, і російським інтересам відповідає стабілізація відносин в довгостроковій перспективі, а це також означає політичну взаємодію у найважливішому питанні, яке ставить під загрозу наші відносини, – в питанні України», – висловив думку экс-президент ЄК. Він наголосив: «Останнім часом Україна проводить більш збалансовану політику між Росією та Євросоюзом. Сприяти цій тенденції, зробити так, щоб Україна дійсно стала мостом між Росією та Європою, – це правильна та обов'язкова політика. Ми повністю зацікавлені в тому, щоб Україна була процвітаючою та стабільною. Розумна політика щодо Росії та політика щодо України буде вигідною як Росії, так і Європейському Союзові»²¹.

Характерною рисою нашої держави давно вже стало те, що більшість населення України традиційно підтримує процес євроінтеграції. За результатами соціологічного опитування, що його регулярно проводить Центр Разумкова, 57,6% респондентів впевнені, що Україні необхідно приєднатися до ЄС. Протилежної думки дотримуються 16,2% опитаних, а 26,2% не визначились з відповіддю. Цікавим є те, що серед прихильників вступу України до ЄС більшість (60,4%) вважає, що це має відбутися впродовж найближчих п'яти років. Себто, в українському суспільстві є значний потенціал підтримки саме європейського вектора зовнішньої політики. Проте привабливість євроінтеграції для наших громадян визначатиметься передусім матеріальним ефектом співробітництва з країнами ЄС. Таким чином, можна спрогнозувати посилення про-європейських настроїв в новому українському парламенті. На користь такого прогнозу свідчить і той факт, що більшість політичних структур підтримує ідею створення в новому парламенті Комітету з питань європейської інтеграції (проте досить скептично до цього ставиться КПУ)²².

Стосовно перспектив розвитку відносин з Росією та США, більшість лідерів політичних партій та блоків підтримує поглиблення співробітництва з цими державами. Досить цікаво виглядає порівняння позицій лідерів партій з оцінками громадян.

²¹ <http://www.segodnya.ua/politics/pnews/Ukraina-dolzha-stat-mostom-mezhdu-Rossiei-i-Evroпой-eks-prezident-Evrokomissii-Prodi.html>

²² <http://razumkov.org.ua/rus/socpolls.php?cat-id=46>

Якщо необхідність поглиблення співробітництва з Росією не викликає особливих сумнівів у наших громадян («за» – 62,5% опитаних, 23,4% задовольняє теперішній рівень відносин і 9,4% респондентів – за згортання співробітництва²³), то стосовно США оцінки є досить протилежними. 24,2% респондентів підтримують поглиблення співробітництва, 24,8% вважають за необхідне зменшувати обсяг співробітництва, а 39,6% опитаних задовольняє сучасний рівень контактів зі Сполученими Штатами²⁴.

В свою чергу, більшість політичних партій та блоків вважають, що Україна має відігравати більш активну роль в СНД. Водночас 55,1% населення в цьому питанні підтримує позицію більшості політичних партій і вважає, що Україна має активізувати свою участь у Співдружності²⁵.

Загалом аналіз позицій партійних програм, передвиборчих платформ політичних партій, результати анкетування лідерів політичних структур та ідей провідних політиків дає підстави для деяких прогнозів щодо напрямків зовнішньополітичної діяльності новообраної Верховної Ради. Можна передбачити і ймовірність неузгодженості та конфліктності, низький ступінь керованості з огляду на склад новообраної Верховної Ради. З іншого боку, очевидною стала нагальність змін як всередині держави, так і чіткіша окресленість її зовнішньополітичних пріоритетів. Підтримка виборцями певних політичних сил, отримання дещо неочікуваних результатів голосування свідчить про бажання суспільства бачити кардинальні зміни і дієву альтернативу існуючим владним силам. Саме відсутність такої альтернативи дозволяє Партії регіонів отримувати стабільну підтримку третини населення, головним чином на сході та півдні України.

Рівень підтримки КПУ, значно вищий, ніж під час попередніх виборів, з одного боку, демонструє прагнення до стабільності, соціальної справедливості, впевненості в майбутньому, типових для колишнього радянського часу, з іншого – це виявлення незадоволення, протесту проти існуючого стану речей. Проходження до парламенту «Свободи» свідчить про запит на активізацію опозиції, протест проти дій влади.

Оновлена Верховна Рада має втілити сподівання своїх виборців не лише стосовно поліпшення їхнього добробуту, а й нарешті визначитися з своїм політичним вибором, забезпечити повноцінне приєднання нашої держави до «європейської сім'ї народів».

Тому ймовірним можна вважати ініціацію парламентом перегляду «Основних напрямів зовнішньої політики України» і, можливо, на його осінній сесії буде прийнято новий або значно оновлений документ, який чітко окреслюватиме напрямок євроінтеграції як пріоритетний. Посилення про-європейських настроїв

²³ <http://razumkov.org.ua/rus/socpolls.php?cat-id=51>

²⁴ <http://razumkov.org.ua/rus/socpolls.php?cat-id=452>

²⁵ <http://razumkov.org.ua/rus/socpolls.php?cat-id=139>

серед нового депутатського складу (включаючи утворення відповідного профільного комітету) – доволі важливий момент, якщо врахувати, що саме цей склад Верховної Ради має вирішувати складні завдання щодо підготовки України до вступу до ЄС впродовж наступних чотирьох років. Водночас навряд чи можна очікувати радикальних змін в позиції самого ЄС щодо України в найближчому майбутньому, тобто різкого «потепління» у відносинах з ЄС. Проте Угода про асоціацію, треба сподіватися, буде підписана в 2013 році.

По-друге, очевидним є те, що новообраний парламент намагатиметься збільшити свій вплив на формування та реалізацію зовнішньої політики в «трикутнику» Президент – Верховна Рада – Кабінет міністрів і загалом посилити свою роль. Це виглядатиме ймовірно за умови утворення стійкої більшості з чітко визначеними позиціями, зорієнтованими на підвищення ефективності зовнішньої політики, включаючи її подальшу економізацію, на чому наголошували всі учасники виборчої кампанії.

По-третє, є підстави передбачати перегляд питання щодо позаблокового статусу України новообраною Верховною Радою, що знов уможливлуватиме прямування нашої держави до Північноатлантичного альянсу.

По-четверте, попри збереження певного протистояння між про-західними правими та про-російськими лівими в новообраному парламенті, радикальні кроки (як, наприклад, вихід України з СНД або навпаки приєднання до Союзу Росії та Білорусі) навряд чи знайдуть підтримку більшості. Позиція Верховної Ради щодо регіональних структур на просторі Співдружності вочевидь залишатиметься доволі стриманою та прагматичною. Зусилля депутатів будуть спрямовані на розширення участі України в провідних міжнародних організаціях, на розвиток двостороннього міждержавного співробітництва.

Україна має стати модернізованою демократичною країною з високим рівнем життя, високорозвинутою економікою, бажаним партнером для співробітництва з іншими державами.

БІБЛІОГРАФІЯ

- Білоус А. О. 1993. *Політичні об'єднання України*, К. : Україна.
- Закон України Про вибори народних депутатів України від 17.11.2011 № 4061-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 10-11.
- Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996. К.: Преса України, 1997.
- http://gazeta.ua/articles/politics/_posol-es-pomitiv-na-viborah-bagato-porushen/463778
- http://tsn.ua/vybory_2012/cvk-ogolosila-ostatochni-rezultati-viboriv-2012.html <http://photo.unian.net/ukr/detail/446988.html>
- <http://www.rbc.ua/ukr/top/show/zatyaguvanie-s-obyavleniem-resultatov-vyborov-2012-v-ukraine-05112012082100>
- <http://ua.korrespondent.net/ukraine/politics/1415981-sposterigachi-obse-ci-vibori-svidchat-pro-zgortannya-demokratyi-v-ukraini>

<http://vkurse.ua/politics/otkazalis-priznat-vybory-v-ukraine-polnostyu-chestnymi.html> http://ipress.ua/news/prezydent_yevroparlamentu_sturbovany_zlovzhvannyam_adminresursupid_chas_vyboriv_v_ukraini_10453.html
http://ipress.ua/news/prezydent_yevroparlamentu_sturbovany_zlovzhvannyam_adminresursu_pid_chas_vyboriv_v_ukraini_10453.html
<http://www.segodnya.ua/politics/pnews/Rasmussen-vnov-zaveril-cto-Ukraina-yavlyaetsya-dlya-NATO-vazhnym-partnerom.html>
<http://www.segodnya.ua/politics/pnews/MID-V-Ukraine-udivleny-negativnymi-ocenkami-izbiratel-nogo-processa--v-Ukraine.html>
http://tsn.ua/vybory_2012/yanukovich-privitav-mudrih-ukrainciv-iz-viborami.html
<http://eunews.unian.net/ukr/detail/197887>
<http://ua.interfax.com.ua/news/general/124100.html>
<http://www.segodnya.ua/politics/pnews/Posle-vyborov-Ukraina-poluchit-associaciyu-s-ES-MID.html>
<http://www.segodnya.ua/politics/pnews/Ukraina-dolzhna-stat-mostom-mezhdu-Rossiey-i-Evroпой-eks-prezident-Evrokomissii-Prodi.html>
<http://razumkov.org.ua/rus/socpolls.php?cat-id=46>
<http://razumkov.org.ua/rus/socpolls.php?cat-id=51>
<http://razumkov.org.ua/rus/socpolls.php?cat-id=452>
<http://razumkov.org.ua/rus/socpolls.php?cat-id=139>
http://gazeta.ua/article/politics/_u-mzs-zdivovani-pozicieyu-ssha-ta-ochikuyut-bilsh-ob-ektivni-visnovki-shchodo-vib/464626
“The Guardian” 2012. May 12.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Наталія Леонідівна Яковенко – професор Інституту міжнародних відносин, Київського національного університету імені Тараса Шевченка